

Förslag till Principer för ideella uppdrag

STF på nationell nivå har sedan flera år ett antal olika ideella uppdrag som våra medlemmar erbjuds att engagera sig i. De senaste åren har antalet engagemangsformer och ideellt aktiva ökat markant. Enligt en kartläggning som gjordes hösten 2018 hade vi då ca 1000 ideellt aktiva fördelat på ca 10 engagemangsformer. Förutsättningar varierar kraftigt mellan de olika engagemangsformerna, vilket kartläggningen visade. Under 2019 tog styrelsen beslut om att utreda möjligheterna till mer harmoniserade principer för villkor och förutsättningar. Detta är slutresultatet av det arbete, där medlemsombud och andra ideella har spelat en stor och viktig roll när det gäller inspel och perspektiv.

I underlaget nedan finns först det skarpa förslaget till principer, de två första sidorna. Sedan bakgrundsinformation till hur styrelsen resonerar och tänker.

Förslag till beslut

Styrelsen föreslår riksstämman besluta

- att anta förslaget till Principer för ideella uppdrag

Principer för ideella uppdrag

Svenska Turistföreningens (STF) stadgar slår fast att föreningens uppdrag är att:

- främja och utveckla friluftsliv och turism som utgår från upplevelsen av natur och kultur;
- värna och informera om natur, kultur och miljö i Sverige utifrån ett turistiskt perspektiv;
- verka för och sprida kunskap om hållbar turism;
- erbjuda medlemmarna prisvärda övernattningsmöjligheter och berikande aktiviteter;
- i övrigt företräda medlemmarnas intressen inom våra verksamhetsområden.

STF är en ideell förening. Vår organisation bärs upp av alla de medlemmar som genom medlemskap och insatser gör en skillnad för sig själv och andra. Att engagera sig i ett uppdrag inom STF är frivilligt och sker utan ekonomisk ersättning. Att vi har ideella som åtar sig förtroendeuppdrag och andra ideella uppdrag är en förutsättning för att vi tillsammans ska kunna uppfylla vårt gemensamma uppdrag. STF ska sträva efter att så många medlemmar som möjligt kan vara med och bidra ideellt.

De senaste åren har riksstämman varit tydlig med att fler medlemmar ska få möjlighet att ideellt engagera sig inom ramen för STF. Vi vill öka antalet engagemangsformer och det är viktigt att vi som organisation också stärker vår ideella identitet.

Som medlem finns olika möjligheter att bidra till STF:s uppdrag:

- Genom vårt medlemskap bidrar vi med att ge legitimitet till organisationen och genom medlemsavgifter bidrar vi till vår gemensamma ekonomi.
- Genom konkret handling kan var och en bidra till vår verksamhet genom att åta sig ett ideellt uppdrag, delta i kampanjer och lokala aktiviteter eller boka övernattningar på våra boenden.
- Som medlemmar kan vi delta i STF:s demokratiska processer och bidra till styrning och förvaltning av organisationen.

Inom STF kan vi engagera oss på lokal eller nationell nivå. På lokal nivå är det lokalavdelningarna som är hemvist och noder för de medlemmar som är anslutna till dem.

Detta styrdokument gäller enbart STF på nationell nivå, även om andra delar av organisationen kan hämta inspiration från principerna. För att kunna engagera sig ideellt på nationell nivå krävs ett tydligt uppdrag från medlemsomröstning, riksstämman, styrelsen eller kansliet. Varje ideellt uppdrag har en uppdragsbeskrivning som antas av STF:s styrelse och som syftar till att skapa tydlighet gentemot intresserade medlemmar och inom organisationen.

Syftet med dessa principer är att alla ideella uppdrag ska värderas lika och att medlemmen som utför uppdraget ska få adekvata och mer jämlika förutsättningar att genomföra uppdraget på ett bra sätt. Dessa principer är beslutade för första gången av riksstämman 2020.

Konkreta principer

Ideellt arbete är oavlönat

- Ideellt arbete inom STF på central nivå är oavlönat. Vi är en ideell förening som till stor del bygger på att medlemmar engagerar sig i det de tror på.
- Undantag kan göras om uppdraget innebär mer än 15 sammanhängande dagar hemifrån.

Resa, kost och logi

- Om det krävs resor och övernattningar för ett förtroendeuppdrag eller ideellt uppdrag står STF för resa, kost och logi. Resor ska ske i enlighet med den resepolicy som beslutas av STF:s styrelse och som syftar till att minska STF:s klimatpåverkan.

Avgifter för deltagande

- Möten och arrangemang som ingår i ett förtroendeuppdrag eller annat ideellt uppdrag är avgiftsfria. STF undviker också deltagaravgift för utbildningar som krävs för ett specifikt ideellt uppdrag.
- Deltagaravgift kan förekomma vid samlingar och arrangemang av social karaktär eller där syftet är att fylla på med generell kunskap och inspiration.

Vid förlust av arbetsinkomst

- Förtroendevalda har möjlighet till ersättning för förlorad arbetsinkomst enligt riktlinjer beslutade av STF:s styrelse. STF är en demokratisk förening och leds av ideella som måste ha möjlighet att vara engagerade oberoende av t ex arbetssituation.

Förutsättningar, arbetsverktyg för uppdrag

- Ideella som åtar sig ett uppdrag för STF på nationell nivå ska få adekvata förutsättningar att genomföra sitt uppdrag. Dessa ska vara så tydligt beskrivna som möjligt innan medlemmen åtar sig uppdraget.
- Samtliga förtroendeuppdrag och ideella uppdrag utgår från medlemmens hem då de inleds med ett visst planeringsarbete.
- Ambitionen är att så många medlemmar som möjligt ska kunna bidra till verksamheten och känna sig delaktiga.

Tack och visad uppskattning

- Ideella som genomfört ett uppdrag ska få uppskattning av organisationen. Vid avslutat förtroendeuppdrag ska man bli avtackad. Utan ideella insatser kan STF inte uppfylla sitt uppdrag.

Ökad samordning

- Utvecklingen av befintliga och framtida ideella uppdrag ska samordnas för att säkerställa att de olika uppdragens förutsättningar förblir jämlika. Det ska vara tydligt för medlemmar och kansliet vad som gäller för varje uppdrag och varför vissa detaljer kan skilja sig åt.
- Varje engagemangsform ska ha en uppdragsbeskrivning som beskriver uppdraget och tydliggör vilka förutsättningar som ges. Denna

uppdrafsbeskrivning ska godkännas av STF:s styrelse och underlättar samordningen av arbetet med ideella uppdrag.

Bakgrund, konsekvenser och argumentation

Ovan två sidor utgör det konkreta förslaget till principer för ideella uppdrag. Här följer lite bakgrundsinformation, konsekvensanalys samt argumentation för förslaget.

Bakgrund

STF på nationell nivå har sedan flera år ett antal olika ideella uppdrag som våra medlemmar erbjuds att engagera sig i. De senaste åren har antalet engagemangsformer och ideellt aktiva ökat markant. Enligt en kartläggning som gjordes hösten 2018 hade vi då ca 1000 ideellt aktiva fördelat på ca 10 engagemangsformer. Ambitionen de senaste åren har varit att öka det ideella engagemanget.

I av stämman beslutade verksamhetsinriktningar finns även ambitionen att stärka STF:s ideella identitet. Detta är viktigt ur en rad olika aspekter; vi kan utveckla den verksamhet som idag genomförs baserad på en ideell logik (och komplettera den kommersiella verksamheten), stärka ideellas roll inom organisationen och tydliggöra både internt och externt vilken slags organisation vi är: en ideell förening. Det handlar om trovärdighet och legitimitet och att den ideella logiken möjliggör verksamhet som är central för att uppfylla vårt uppdrag.

Förutsättningar varierar kraftigt mellan de olika engagemangsformerna, vilket kartläggningen som gjordes under hösten 2018 tydligt visade. Detta leder naturligtvis till frågor och funderingar från aktiva medlemmar och vi kan konstatera att det inte finns någon organisationsgemensam princip för hur ideellt engagemang ska belönas och underlättas.

Den 5 juni 2019 tog STF:s styrelse beslut om att genomföra en genomlysning av nuvarande verksamhet med målsättningen att landa i tydliga principer som ska gälla ideella uppdrag på nationell nivå. Beslutet togs inte bara med tanke på det som finns idag utan också på eventuella framtida engagemangsformer. Det finns en ambition att öka antalet engagemangsformer för att möjliggöra för fler medlemmar att aktivt bidra till vårt uppdrag.

Arbetsätt

Från augusti 2019 har en projektgrupp genomfört en rad olika aktiviteter. Det handlar ytterst om två olika moment:

- Kompletterande förstudie. Projektgruppen har undersökt vad forskning säger om ideellt arbete, hur andra organisationer hanterar frågan om eventuella ersättningar till ideella, vad som historiskt har gjorts inom STF, vad det finns för skattemässig lagstiftning kopplat till ersättningar, etc. Det har varit ett ganska omfattande arbete och organisationen har lärt sig mycket under resans gång.
- Remissrundor. Projektgruppen har även genomfört aktiviteter där aktiva medlemmar fått komma in med synpunkter och perspektiv. Dels under den

Ideella träffen där medlemmar med erfarenhet av en lång rad olika engagemangsformer medverkade i en workshop. Vidare har medlemsombuden under sex regionala samlingar och en särskild remissrunda djupdykt i en rad olika frågeställningar kopplat till detta arbete.

Till projektgruppen har styrelsen också utsett två ledamöter, Ingrid Petersson och Putte Eby som varit behjälpliga under resan, lämnat medskick och mer ideologiska perspektiv till frågeställningarna.

Problembild

I arbetet som lett fram till det konkreta förslaget har vi konstaterat att STF på nationell nivå i dagsläget erbjuder ca 10 olika engagemangsformer:

- Förtroendevalda
 - Medlemsombud
 - Styrelse
 - Nomineringskommitté
 - Valberedning
 - Revisor
- Dugnadsledare och dugnadsarbetare
- Stugvärd
- Tillsammansledare
- Lokalavdelningsstödjure
- Referensgrupp för lokalavdelning

(Projektet har konstaterat att vi i dagsläget inte har ideella färdledare inom STF utan att de samarbeten vi har med färdledare är mer av kommersiell art.)

Tittar vi på förutsättningar för att genomföra dessa uppdrag ser det inom vissa områden rätt olika ut. Här är några exempel:

- I de allra flesta fall behöver de ideella inte stå för resor inom ramen för uppdraget, men dugnadsarbetare får i dagsläget betala sina egna resor.
- I alla fall utom för stugvärdarna sker det ideella arbetet oavlönat medan stugvärdarna i dagsläget har en arvodering. Arvoderingen är på olika nivåer bland annat beroende på respektive stugas ekonomiska omsättning.
- Stugvärdarna har fått ett ”utbildningskort” med ett antal kostnadsfria övernattningar som ett tack för sin insats vilket ur ett skattemässigt perspektiv är högst problematiskt.
- Förtroendevalda, lokalavdelningsstödjure och referensgrupp för lokalavdelning (samt lokalavdelningsordföranden när de delar på nationella samlingar) har haft möjlighet att få ersättning för förlorad arbetsinkomst. Detta gäller inga andra ideella uppdrag.
- Vi har i dagsläget deltagaravgift för den utbildning som kvalificerar ideella till ett stugvärdsuppdrag medan den obligatoriska utbildningen som Tillsammansledare genomgår är kostnadsfri.

Vare sig ansvariga på kansliet eller styrelsen kan förklara och motivera dessa skillnader och när vi genom remissrundorna pratat med ett antal medlemmar finns det en stor förståelse för att en genomlysning och harmonisering behöver göras.

Målsättningen för arbetet har varit att STF:s principer för ersättningar och förutsättningar för ideella ska bli tydligare än idag och mer jämlika. Det är viktigt att dessa principer har en hög legitimitet och därmed beslutas av stämman. Målet har varit att skriva fram ett förslag som går genom på stämman med bred majoritet, och där en avvägning gjorts av alla de åsikter och perspektiv som inkommit.

Det har också varit viktigt att dessa riktlinjer håller över tid och är ekonomiskt hållbara. Det är viktigt att poängtera att arbetet inte har initierats av besparingsskäl.

Några insikter från projektets kompletterande förstudie

Här följer ett urval av de insikter som arbetet med den kompletterande förstudien gav oss.

>>> Hur definieras ideellt arbete?

Det finns ingen generell och vedertagen definition av begreppet ideellt arbete. Ofta fokuserar man på olika aspekter beroende på ur vilket perspektiv man närmar sig frågan.

Det är viktigt att särskilja ett ideellt uppdrag från en anställning. När riskerar ett ideellt uppdrag att uppfattas som en anställning, och i värsta fall även bedömas som det i en arbetsrättslig tvist? Här behöver vi som organisation vara väldigt tydliga när vi har anställda och när vi har ideella som gör insatser för organisationen. Skillnaden mellan en anställning och ett ideellt uppdrag sker genom en helhetsbedömning av samtliga omständigheter i varje enskilt fall. Omständigheter som tyder på att den arbetspresterande parten är att anses som arbetstagare är:

- Den arbetspresterande parten har ingått avtal om personlig arbetsskyldighet mot ersättning.
- Arbetet utförs för annans räkning och under dennes ledning och kontroll.
- Det rör sig om ett varaktigt samarbete där den arbetspresterande parten står till förfogande för uppgifter som uppkommer efterhand.
- Den arbetspresterande är förhindrad att utföra liknande arbetsuppgifter åt annan, vare sig detta beror på ett direkt förbud eller på arbetsförhållandena.
- Råvaror, maskiner och redskap tillhandahålls av beställaren.
- Den arbetspresterande ersätts för utlägg, t.ex. tjänsteresor.
- Den arbetspresterande får åtminstone delvis sin ersättning i form av garanterad lön.
- Den arbetspresterande är i ekonomiskt och socialt hänseende att jämföras med en arbetstagare.

I Johan von Essens avhandling "Om det ideella arbetets betydelse" beskriver han det ideella arbetets fenomenologi och landar i fem centrala begrepp:

- Oavlönat
 - Ideellt arbete kan inte ersättas med pengar, det är något annat än lönearbete.

- Det handlar delvis om att vara autentisk och att göra något frivilligt (jag är inte beroende av inkomsten för att göra detta).
- Mottagarnytta
 - Att vara nyttig, en god sak, men också nytta för tex sig själv eller den närmsta kretsen.
- Frivilligt
 - Man arbetar för att man själv vill.
 - Man arbetar så länge det ger välbefinnande och skapar mening.
- Engagemang
 - Det ideella engagemanget är personligt, det ligger nära.
 - Man väljer organisation som passar bäst med den egna livsåskådningen.
- Gemenskap
 - Ideellt arbete är ett sätt att lösgöra sig ur anonymitet.
 - Att arbeta i gemenskap avskiljer från privatlivet.

>>> *Hur påverkar svensk skattelagstiftning oss?*

Ideella organisationer har ingen egen lagstiftning i Sverige vilket gör att rättspraxis ofta bygger på lagstiftning för till exempel ekonomiska föreningar eller arbetsrättslig lagstiftning. I sträng tolkning av rättspraxis är allt som medlemmen får inom ramen för uppdraget skattepliktigt.

Det är viktigt att varje uppdrag har ett uttalat tjänsteställe. Det är därifrån uppdraget börjar. Vi har landat i att varje uppdrag börjar med planerings- och förberedelsetid och att detta är en viktig del i varje uppdrag. Därför har alla STF:s ideella uppdrag respektive hem som tjänsteställe. Detta medför inte bara att våra aktiva får bra förutsättningar att förbereda sig utan dessutom att resor som ingår i uppdraget inte blir skattepliktiga.

Allt som kan tänkas ses som en ren ersättning eller en slags betalning och som har ett ekonomiskt värde är skattepliktigt. Får man tio gratisnätter på våra boenden är detta en skattepliktig gåva och därför något vi behöver undvika.

I vissa fall kan även middagar anses vara skattepliktiga. Det är därför viktigt att vi framöver beskriver hur uppdraget ska genomföras och vilka eventuella metoder som krävs för t.ex utvärdering av verksamheten. Symboliska tackgåvor bör ha begränsat ekonomiskt värde för att inte riskeras att bli skattepliktiga. Detta bör regleras i implementering av dessa principer. Det är också okej att ge en gåva när någon avslutar sitt uppdrag eller när någon fyller år.

Slutsatser, argument och konsekvens

Här följer de förslag till principer som STF:s styrelse föreslår, argumenten för dem och vilken konsekvens det blir för verksamheten och den aktiva medlemmen.

Uppdragen samordnas i större utsträckning framöver.

- STF har mycket att vinna på att arbetet med ideella uppdrag samordnas i större utsträckning än tidigare. Olika delar av verksamheten har mycket att lära av varandra, liknande behov av system som kan utvecklas gemensamt, etc.

- Det är också viktigt att ansvariga för våra engagemangsformer löpande träffas och ser över förutsättningarna för respektive uppdrag för att undvika en utveckling där förutsättningarna över tid och återigen spretar.
- Varje engagemangsform bör ha en formell uppdragsbeskrivning som ökar tydligheten gentemot en intresserad medlem och som underlättar överblicken av helheten.

Ideella uppdrag på nationell nivå är något som individen blir tilldelad.

- Engagemanget på lokal nivå får gärna vara friare och mer spontant men på nationell nivå är det reglerat. Medlem får ett uppdrag av medlemsomröstning, stämman, styrelse eller kansli.

Åtar man sig ett ideellt uppdrag ska man få goda förutsättningar att genomföra det.

- Åtar man sig ett ideellt uppdrag ska STF stå för resa, kost och logi. Deltagaravgifter på samlingar eller utbildningar direkt kopplade till uppdraget ska avvecklas. Det ska inte medföra stora ekonomiska förluster att engagera sig ideellt inom STF. En dugnadsarbetare ska t ex få sina resor betalda av STF.
- Alla ideella uppdrag medför en planeringsfas som förväntas ske i medlemmens hem.
- STF:s ideella ska ha adekvata förutsättningar att genomföra sina uppdrag. Det kan till exempel handla om arbetskläder eller handledning beroende på uppdragets karaktär.

Ideellt arbete inom STF är oavlönat.

- En klar majoritet av de ideella uppdrag som finns i dagsläget sker utan arvodering. Budskapet från medlemmar är att det är bra och det stämmer också överens med forskningsläget gällande hur människor generellt tenderar att se på ideellt arbete.
- Styrelsen föreslår dock att undantag kan förekomma om uppdraget kräver en längre tid hemifrån. Stugvårdsverksamheten är en värdefull verksamhet som särskilt behöver ses över för att säkerställa ett fortsatt högt engagemang hos våra ideella stugvärdar och därmed ett gott värdskap för våra gäster.
- Gruppen förtroendevalda föreslås ha rätt till ersättning för förlorad arbetsinkomst. Anledningen till detta är att detta är uppdrag som i förväg är svåra att bedöma t.ex tidsåtgång och upplägget för själva uppdraget. Övriga ideella uppdrag är enklare att definiera och tydliggöra gentemot en intresserad medlem som då kan bedöma om detta är något som passar in i dennes liv. Rätten till ersättning för förlorad arbetsinkomst möjliggör för de flesta att delta i vår demokratiska styrning.

Som ideell ska man tackas på något sätt för den insats man har gjort.

- Det här kan naturligtvis också se väldigt olika ut, men våra ideella gör enorma insatser för organisationen och är en förutsättning för att STF ska kunna uppfylla sitt uppdrag. Det är viktigt att slå fast att de ska bli synliggjorda och avtackade på lämpligt sätt.
- Även här finns det risker kopplat till skattemässiga regler och en risk i att det upplevs att man som ideell får någon slags betalning för den insats man gör. Där vill vi inte hamna.

- Även detta bör hanteras på operativ nivå och policy bör beslutas av STF:s styrelse för att sätta exakta former för detta. Det är också viktigt att det finns en samordning och tydliga riktlinjer på kansliet när engagemangsformer växer i antal.

Konsekvenserna för de ideella förväntas bli följande:

Ideellt uppdrag	Större konsekvens till följd av dessa principer
Medlemsombud	Ingen förändring utöver ökad tydlighet.
Styrelse	Ingen förändring utöver ökad tydlighet.
Nommeringskommitté	Ingen förändring utöver ökad tydlighet.
Valberedning	Ingen förändring utöver ökad tydlighet.
Revisor	Ingen förändring utöver ökad tydlighet.
Dugnadsledare och dugnadsarbete	Tidigare har dugnadsarbetare inte fått sina resor betalda av STF, det får de nu.
Stugvärd	Utbildningen för att få vara stugvärd blir kostnadsfri. Arvode kan betalas ut för uppdrag längre än 15 dagar. Utbildningskortet slopas, dock kan övernattningar förekomma om det ingår i uppdrag eller tydligt i en utbildning. Exakt hur stugvårdsuppdraget ska se ut och vilka förutsättningar som krävs för verksamheten framöver bör utredas i särskild ordning.
Tillsammansledare	Ingen förändring utöver ökad tydlighet.
Lokalavdelningsstödjare	Ersättning för förlorad arbetsinkomst slopas, mötesformerna ses över.
Referensgrupp för lokalavdelningar	Ersättning för förlorad arbetsinkomst slopas, mötesformerna ses över.

Implementering av principerna

Vid ett eventuellt beslut på stämman får de som är ansvariga för STF:s centrala engagemangsformer i uppgift att samordna engagemangsformerna och ta fram uppdragsbeskrivningar i linje med dessa principer. Dessa ska implementeras med hänsyn till verksamhetens planeringscykler och resurser.

Eftersom stugvårdsuppdraget är så pass varierat (t.ex. mellan välbesökta och mindre besökta stugor) görs en särskild utredning av stugvårdsuppdraget. Slutsatserna av det arbetet samordnas med principerna och helheten.

Inför stämman 2022 utvärderas dessa principer och en rapport tas fram till ombud.